

64 **INSIGNIVM**

LOCORVM AC OPPIDORVM

BATAVIAE NOMINA,

à Lobeca arce, ubi Rhenus se in duo
uelut cornua diuidit, ad Oceanum usq̃,
qui Britanniam
ab insula nostra
dirimit.



HV S S E N V M, quod Rhenum latissime præterfluentem habet. Ab hoc oppido, nõ procul abest is locus, ubi Isela ex Rheno, septentrionẽ uersus fluere incipit. Hic præterlabens Doesburgum, Zutfaniam, Dauentriam, Hattenum, Campos, haud obscuri nominis oppida, tãdem se mari (quod hodie Die zuyr see, uulgo dicit) immiscet.

Nouiomagum, quod nonnulli Numagam, alij Neomagum, quidam Nouimagium scribunt, ciuitas libera, extra insulam ad Vaalim sita, patria mihi dulcissima. In huius laudẽ sic olim scripsi in Satyris meis:

O Nouiomagum, cui non certauerit ullus
Terrarum locus, & Rhodos & celebris Mitylene
Cedunt nanq̃ tibi, cedunt & Theffala tempe,
Te nemus annosæ redimitum robore quercus,
Aequans Aonium, cingit, fontesq̃ salubres

Quos a
Dulces
Allu
Regi
Arx
Ron
Olin
Ven
Te
Im
Her
Qu
Hi
Fla
Ni
Ob
E
mi
po
fo
ni
ad
E
ga
bac

Quos adamat Clarius, hic cādida turba Sororum
Dulces docta modos, diuina poemata cantat.

Alluit & placido te cursu Vualis ab arcto.

Regia te superis templa, & te manibus imis

Arx sacrata ornat, quam quondam milite caeso,

Romani statuere duces, in littore Vualis.

Olim grandiloqua surget, mihi credite, uates

Vena par priscis, culto qui carmine ad astra

Te Nouiomagum tollet, fortesq; Batauos,

Imò, mox canere incipient Craneveldius atque

Henricus Batauus, canet & Murmellius ille,

Quem musæ Phœbusq; docēt Heliconis in antro.

Hi Nouiomagum laudabunt carmine, quali

Flaccus Tiburti pomœria laudat & undas.

Nil tamen hæc humili me prælibasse camœna,

Obfuerit, maiora alijs memoranda relinquo.

BATOBVRGVVS, in ora Gallica Mosæ imminet.

TIELA, ad Vahalim olim nobilis Galliarum portus, his uero annis, Burgundionum obsidione fortiter lata, nomen celebrius adipisci meruit. An. 1528

BOMELIA salinarum, Vahalim muris minitantem aspicit.

DORESTATVM, quod Batauodurum olim, ad Rheni ripã, ubi Lecca e ueteri Rhenio profluit.

BVRENVVM, cum arce munitissima, quã Linga fluuius adlabitur, qui olim molarum fossa dicebatur.

CVLENBVRGVS, Lingam & Leccam
prospicit.

ASPERA, Lingam placide perstreptem au-
dit, qui eam quoque mutato nomine interfecat. uul-
go hæc pars, Amor dicitur, quem nos olim carmi-
ne celebrauimus. Hoc oppidum sub Carolo Gel-
driorum duce, a Burgundionum transfugis pediti-
An. 1516 bus diu oppugnatum, tandem fortissimis ciuibus
inter expugnandum ad unum casus, captum est. Hic
supra omnem Turcicam crudelitatem, in omnem
sexum, in omnem ætatem, in sacra, in prophana, igne,
ferro, libidine, defæuitum est. Hoc excidium, duo-
rum nobilium equitum Batauorum & affinium, quorum
alter loci princeps erat, odium conflauit.

LERDAMMVM, aggerem ultra Lingam
obinet. Batauice enim *dam*, agger nominatur. hinc
Batauicorum oppidorum pleraque uocabula dedu-
cuntur.

HVCLENVM, citra Lingam, uetusta arce,
Herculanorumque familia nobile.

GORICHEMVM, non procul à castris Her-
culis, unam cum pagis aliquot uicinis, uetus nomen
hodie retinet. Ager enim Hercules dicitur: Batauice,
Dat landt van Arfel. Horum castrorum fit men-
tio in charta illa uetustissima, quæ itinera Roma-
norum militum, ex prouincijs nonnullis, depicta
continet. Hanc mihi ostendit clarissimus uir d. Con-
radus Peutingerus, utriusque iuris doctor, patritius
ac cancellarius nobilis Augustæ Vindelicorum, qui
secundus a Celte cognomine suo poeta laureato,
patriam suam totamque Germaniam illustrare cepit.

Paulur
hum, Val
richemu
renti. ac

DO
nonnul
Verifin
denum
trudis
toris.

VI
Rheni

VL
fitu, ur
honor

autem
scopal

tis illi
lica Tr

obus li
iectum

uitis de
lum na

ni Tra
pos, ta

ISE
ratum

MC
num d
diu pr
tudine,
lares de

Paulum supra hoc oppidum, ad arcem Louesteinum, Vahalis & Mosa confluunt. Linga uero Gorichemum intersecans, Meruæ influit, Vahaliq; parenti, ac Mosæ affini coniungitur.

DORDRACVM, clarissimum oppidum, nonnulli extra insulam olim fuisse contendunt. Verisimile tamen est, Batauorum fuisse, sicut Hofdenum, V Vorchemū, & montem qui sanctæ Gertrudis dicitur, cum nonnullis alijs pagis Gallici litoris.

VIANA, citra Leccam, in prospectu traiectus Rheni.

VLTRAIECTVM, in ipso Rheni traiectu sitū, urbs nobilis. Huius Beda in gestis Anglorum honorificam mētionem his uerbis facit: Pippinus autem donauit V Vilibrordo, locum cathedrę Episcopalis in castello suo illustri, quod antiquo gentis illius uocabulo V Viltaburgus, lingua aut Gallica Traiectum uocatur. Memini me legere, in duobus libris scriptis ante sexcentos annos V Vltraiectum & Vltraiectū. In huius urbis Episcoporum uitis describendis, Itali scriptores lapsi sunt. Nulum nanq; discrimen inter Mosæ Traiectū, & Rheni Traiectum faciunt, & duarum urbium Episcopos, tanquam unius, recensent.

ISELSTEINVM, uicinorum odijs nobilitatum.

MONDFORDIA, Hanc Albertus Saxonum dux, quum graui admodū obsidione aliquandiu pressisset, capere non potuit. Tanta enim fortitudine, non solum uiri, sed & fœminæ, se patriosq; lares defendebant.

VVORDA, Ioannis Pistorij natale solum.

VETERES AQVAE.

SCHONHOVIA.

GOVDA, a cognomine riuo dicta, Vuilhelmi Hermanni, poetæ & historici, patria.

ROTODAMVM, ad Mosam situm, Roteram quoq; habet influentem. Hanc Desiderius Erasmus, uir undecunque doctissimus, sole clarius illustrat.

SCHIEDAMVM, a Scheia fluuio nomen habet.

VLARDINGA, siue VLARDINGIACVM, uetustissimum oppidum in ea insulæ parte, quæ ad Oceanum uergit.

DILFI, ab aqua per fossam oppido inducta, nomen sortiuntur. Fossam enim uulgus Dilffr uocat.

An. 1514 HAGA Comitum, non tam senatu amplissimo, quàm hoste Geldrio excursionem eousque faciente, nobilis.

LEIDA, amœnissima ciuitas apud ueterẽ Rhenum, multa antiquitatis monumenta possidet.

Habet præterea hæc insula, arces, uicos, pagos cultissimos, habet fossas quoq; lacus, riuos nauigabiles atq; piscosissimos, quorũ nomina recensere, ociosi hominis forte uideretur, licet ego hoc decore factum cuperem.

Miraberis fortasse lector, q̄ nullam hic præclarorum oppidorũ, Harlemi, Alcmariæ, Amsterdami, Hornij, Enchusiæ, Medenbliciæ, & ceterorum in eodem tractu, mentionem faciam. Verum scias me religione quadam absterritum, ne quid affingerem, quod ueteres scriptores, Batanig non adscripserũt.

In libro
rarum a
legitur,
ga, quæ
ales, ad
lemios
Utina
rum et
cunru
hodie
uiros.

quos
leged

N

a

BA

In libro enim camerae Traiectensis (ita uocant literarum antiquarum priuilegiorumque receptaculum) legitur, quod septentrionalis haec Hollandiae plaga, quae continet septuagintaduas ecclesias parochiales, adscripta sit Vuestfrisiis. Nonnulli tamen Harlemios & finitimos, Canenifates esse contendunt. Utinam haec tam facile testimonijs ueterum autorum et diplomatis uetustis approbari possent, quae dicuntur. Habuit autem, habetque haec Hollandiae (ut hodie loquimur) pars multos eruditione clarissimos uiros, inter quos celebres sunt:

Gerardus Sebastianus,
 Ioanes Harlemius theologus,
 Quirinus Talesius,
 Alardus Amsterodamus,
 Nicolaus Cannius,
 Cornelius Crocus,
 Ioannes Sartorius:

quos oro, ut his meis collectaneis addant, quae ipsi legendo de communis patriae laudibus obseruarunt.

NOMINA REGVM

*ac principum Batauorum, quae in
 hanc usque nostram aetatem de-
 ducere studui.*

BATO, Cattorum regis filius, primus Batauo-

rum rex. Hic Nouiomagi arcem, quæ Magum siue Magium dicebatur, innouauit. inde Nouiomagum partim Latino, partim Germanico sermone, deductum est.

HESSVS, Batonis & Reicheldinnæ (uulgus Ri children uocat) filix Menapij Tungrorum regis, filius. Iste natale solum Nouiomagum, domibus auxit & exornauit.

CARIOVALDA, Batauorum dux.

BELLINVS, Batauorum rex.

ADMIMOCINVS, huius filius, ad C. Casarē transfugit.

BRENNO, Bellini filius.

IULIUS PAVLVS.

CLAUDIUS CIVILIS.

CLAUDIUS LABEO.

IULIUS MAXIMVS.

CLAUDIUS VICTOR.

Qui uero à Vespasianorum Augustorum temporibus, ad Carolum usque Martellum, insulæ præfuerint, nominatim recensere, præsertim in tanta religionis mutatione, tot exteris nationibus incurrentibus, factu fuerit difficilimum.

CAROLVS MARTELLVS, nobilissima matre Bataua natus, fortissimis equitibus Batauis cōsanguineis suis adiuuantibus, bellica gloria maximis orbis principibus adnumerari meruit.

PIPPINVS Martelli filius, ex duce, Francorum rex factus est.

CAROLVS MAGNVS.

LVDOVICVS PIVS.

CAROLVS CALVVS. Hic Batauorum insu

lam prim
co inferi
tes origi
Romar
ad temp
derico
rex int
drioru
omag
is nihi
cessit.

RE

RE

mus C

RI

EL

VV

RI

AF

di ori

Geldr

hos ar

mus N

non se

AD

tus, ta

fœia

ut sele

nem,

C

etc. fili

nacum

Iam primus discerpere cœpit, extero Comite aulico inferioribus Batauis p̄fecto, a q̄ Hollãdiã comites originẽ ducunt. Superior uero insulæ pars, sub Romanis imperatorib. & Augustis libera mansit, ad tempora usq; Gulielmi Hollandi, q̄ uiuente Frederico II. Augusto, p̄ticipia factione Romanorũ rex inunctus est. Is Othoni huius noĩs tertio Geldriorum comiti, Nouiomagum & quicquid Nouiomagorum iussis parebat, tantæ ciuitatis priuilegiis nihilo mutatis, pignoris loco occupandum concessit. Huic Othoni successit

REYNALDVS, primus huius nominis.

REYNALDVS secundus, ultimus comes & primus Geldriorum dux.

REYNALDVS tertius.

EDWARDVS.

VVILHELMVS Geldrię & Iuliã dux.

REYNALDVS quartus.

ARNOLDVS, ex filia filię sororis q̄rti Reynaldi originẽ trahens. hic Nouiomagis adnitentibus, Geldriã dux declaratus, non admodum grato erga hos animo fuit. Iugum enim quod nepos gratissimus Nouiomago tandem imposuit, ille imponere non semel tentauerat.

ADOLFVS, oibus optimi principis dotibus p̄ditus, tandẽ cogente magna nobilitatis parte, matre fœia nobilissima nõ dissuadẽte, Nouiomagis etiã, ut sese ulciscerent, impellẽtibus, patrẽ Arnoldũ senem, arci Burenia vj. annis inclufit, ducemq; egit.

CAROLVS Adolphi ex filia ducis Borbonij etc. filius, cæso pro Flandris apud Neruiorum Tornacum patre, post multa pericula in Geldriorũ du-

cem inauguratus est. Hic multis annis patriã au-
tamq̃ hereditatem, contra multos principes bellan-
do, multis prælijs, non minus fortiter quàm felici-
ter non modo turatus est, uerum etiam haud medi-
ocriter auxit. Horum Comitum & Ducum histori-
am, alteri operi referuamus.

NOMINA CLARORUM
*rum scriptorum Batauiæ, ex libris
Nouiomagi de uiris illustribus
inferioris Germaniæ.*

Frãnciscus Cranefeldius Nouioma-
gus, utriusq̃ iuris doctor.

Theodoricus Bornius Nouioma-
gus, theologus.

Ioannes Henricus Batauus, Nouio-
magus, rhetor.

Ioannes Bronchorstius Nouioma-
gus, rhetor, mathematicus ac philo-
sophus.

Gerardus Moringus Bomelianus,
theologus.

Hëricus Gorichemius, theologus.

Vuïlhelmus Vianensis, theologus.

Hadri-
nu

Gisbe

Lã

di

Chri

h

Corr

st

Vui

n

Heri

Iacol

Rey

st

Desi

th

Aeg

g

Iodo

u

Ioan

Vuill

Hadrianus Florentius Ultraiecti-
nus, theologus, ac Papa Romanus.

Gisberechtus Longolius (uulgo a
Lägeraick) Ultraiectinus, doctor me-
dicus, & rhetor insignis.

Christophorus Longolius Schon-
houianus, orator.

Cornelius Aurelius Goudanus, hi-
storicus & nobilis uersificator.

Vuilhelmus Hermannus Gauda-
nus, poeta & historicus.

Hermannus Gaudanus, theologus.

Jacobus Gaudanus, uersificator.

Reynerius Snoius, medicus & hi-
storicus.

Desiderius Erasmus Roterodamus
theologus undecunq; doctissimus.

Aegidius Dulfus, poeta ac theolo-
gus.

Iodocus Sasboldus Dulfus, poeta &
utriusq; iuris doctor.

Ioannes Dulfus, grammaticus.

Vuilhelmus Hagiensis, primus po

eta Comicus in secunda Germania,
Cornelius Honius, iurecōsultus ac
theologus.

Martinus Dorpius Naeldicenus,
poeta & theologus.

Engelbertus Leidenſis, uerſificator
& grammaticus.

Nicolaus Leontius Leidēſis, gram
maticus.

Petrus Blomeuenna Leidenſis, the
ologus.

CHRYSOSTOMVS

NEAPOLITANVS

Comiti Nugarolo

S. P. D.



AVE dubites mi Comes ornatissime,
Vlyſſem illum, cui primas eloquentiæ
ac prudentiæ Homerus tribuit, uafum
om̃ino & multiscium uirum fuiſſe: ue-
rum ſolertia illa conſilia, & callida ua-
framēta, quibus e tot pelagi terræq̃ periculis emer-
ſus, & Circes pocula, & Sirenum cantus effugit,
ea ne credas (ut poeta fabulatur) à Pallade illi ſug-
geſta, & ut ita dixerim, in aurem inſtillata, ſed ad
unam animi prudentiam & plurimarum rerum pe-

ritiam, c
omnia f
rum ſub
iſſe, qui
eum no
eri, ſed
xilio &
omni
legeri
habue
meum
perlu
bentiu
quia f
dia, q
bland
barba
inqua
to nur
multa
placeo
mi Co
cenſue
tam ua
& ad n
Sed eg
quibus
ram, &
ra narra
egre ad
beam, q
nerer.

ritiam, quam diuturna illi pepererat peregrinatio, omnia scias esse referenda. Idem ad summam Homerum sub illo fictionis suæ inuolucro innuere uoluisse, qui mores hominum multorum uidit & urbes, eum non modo prudentem ac sapientem uirum fieri, sed assiduo ipsius Palladis, hoc est, sapientiæ auxilio & p̄sidio, terra mariq; tutum reddi. Hæc adeo omnia ita esse, si quis unquam fuit, qui ratione collegerit, si quis re ipsa & experimento compertum habuerit, in his ego plane iam nomen profiteor meum. Nam postquã à te profectus, Olandiæ oram perlustraui, (sic enim eam recentiore uocabulo libentius, quàm ueteri Batauiam appellauerim: tum quia fortasse non est omnino eadem nunc Olandia, quæ olim Batauia fuit: tum quia mollius, & blandius nescio quid, & ut uerum fatear, minus barbarũ sonat Olandia quàm Batauia) postquam inquam Olandiæ oram perlustraui, dii boni, quanto nunc mihi ipsi factus uideor sapientior, quàm multarum rerum peritior, quanto nunc mihi ipsi placeo magis. Tu ipse ni me agnosceas, si uideris mi Comes, si loquentem audieris, longe alium esse censueris, quàm eum qui antehac fui. Tam multa, tam uaria didici ad rationem uiuendi conducibilia, & ad multarum rerum usum in primis necessaria. Sed ego summa rerum fastigia perstringam tibi, quibus & totius regionis situm, & urbium posituram, & instituta uiuendi leuiter collineabo. Cætera narraturus coram præseruo mihi, ut (id quod peregre aduenientes facere solent) aliquid in reditu habeam, quo te tanquam munusculo quoquam munerer.

OLANDIA omnis (sicuti ego ab incolis intellexi) passuum ambitu fere septuaginta millium continetur: eam à Septentrione ac Oriente magna pro parte Oceanus, ab Occidēte, bicornis Rhenus adluit, à meridie, quæ nūc dicitur Gellria, olim, ut multi uolunt, Sicambria terminat. Terræ natura eiusmodi est, ut ab Oceano ad interiorē partē sit paulo deuexior, sed Rhenus accepto Mosa, multisq; alijs fluminibus, licet bipartitus, & mutato nomine in mare influat, tanto tamē aquarum fertur impetu ac magnitudine, ut Oceanum ipsum longe propellat, & tam influens, quàm refluxus supra triginta millia passuum inundet, ac alterius pene maris speciem reddat. Quinetiam ueluti à uastioribus aquis indignetur absorberi, cum Oceano tamdiu luctatus, ab omni, quod supra memorauerimus, pelago illius amarorem excludit. Quapropter iratus ille, ut opinor, abhinc tres & nonaginta annos licentius egressus fines, magnā Olandiæ partem, & in ea duos supra septuaginta pagos immerfit, e quibus oībus unum tm̄ infantē elapsu natu grandiores affirmant, & cū eo felem, ut in isdem forte cunis uterq; inuētus innatauit. Heu rem dictu, nedum uisu miserabilē. Enauigauī ego, nec paruo qdem nauigio, loca illa, q̄ adhuc extāt quæ meminerint, aratris olim p̄scissa, & ferratis peruiis plaustris. Visunt̄ adhuc multis in locis turriū cacumina, quæ tanq̄ aliqua sepulchrorum monumenta, cadauera ibi oppidorum ab aquarum gurgitibus tumulari, prætereuntes commonent. Hæc maria sic Olandiam ambiunt, sic passim interfluunt, ac per crebras fossas, & canales intermeant, ut fascia-

tim, mo
dam dit
est, que
que us
ma, est
re nor
sunt, t
cōme
aut c
to pa
tribu
quos
aliuc
sting
in ac
stria
cinē
neq;
dan
gal
uert
bes
cinē
gio
uico
de in
os.
ra id
stiff
es, ut
mult
nisq;

tim, modo aquæ, modo terræ ueluti zonis quibus-
 dam distincta cernatur. Neque urbs ulla pagusue
 est, quò non curru pariter & mari possis duci. Ne-
 que usquam in tota regione, quantumuis penitissi-
 ma, esse possis, unde trium horarum spatio ad ma-
 re non posses excurrere. Loca fere omnia palustria
 sunt, non tñ inuia, ut nō in aquosæ uia qua currus
 cōmeant, suggestis ut plurimū aggeribus, nō silicē
 aut coctili latere, sed q̄drato cespite in ordinē posi-
 to passim strata, hinc atq; hinc aquarum fossæ lin-
 tribus ac nauigijs innatantur. Tum crebri illices, in
 quos excrescentes aquæ deriuātur, paludosa & uix
 aliud, præterq̄ pecori pabulum subministrantia, di-
 stinguunt arua. Mortales ipsi æque propemodum
 in aquis, ac in terris degunt, ita ut amphibia q̄ terre-
 stria animalia uerius dixeris. Vrbes fossa & muro
 cinctæ, duodecim perhibentur. Pagi & uillæ, quæ
 neq; magnitudine, neq; cultu, quibusuis oppidis ce-
 dant, supra sex & triginta. Tum uici, cōpita, & ma-
 galia, sic passim interiecta, ut uix quoquam oculos
 uertas, ubi nō aliquod ædificij occurrat genus. Vr-
 bes ipsæ plenis aqua fossis, & lateritijs mœnibus
 cinctæ sunt. Nam saxi & topi expers omnino re-
 gio est. Tum amplissimos ac adamussim dimensos
 uicos habent, & eos quidem glareæ, nauigijs aliun-
 de inuecta, stratos, nulli luto, nulli cœno obnoxio-
 sos. Curia, prætoria, templa, xenodochia, & cæte-
 ra id genus publica ædificia, plerisq; in locis augu-
 stissima: priuatarum ædium una fere omnium faci-
 es, una structura est. lateritijs parietes in altum haud
 multum assurgūt, sed in acuminatam formam, pin-
 nisq; quibusdā ad decorē distinctam, desinunt. In-

tus e regione ostij (nā inferiora aediū fere oēs incolunt) abacus & paries ipse aduersus, grādiōribus ex nitenti ære peluibus & peltris (ut aiūt) oīsq; generis lancibus & poculis instructi, prætereuntium oculos ad spectandū inuitant, ac radianti quodam fulgore luminum aciem pene perstringunt. Bone deus, quis uaforum nitor, quis lectulorū, quæ menfarum lautitia, quis mantilium, quis mapparū candor: qui sedium ornatus, quæ denique parietum, quæ soli, quæ rerum omnium cæterarum munditia: Cœnaculorum, diætarum, cubiculorum uel pauimenta leui aspergunt arenula: ut si aliquid in ea immundum casu aliquo decidat, si cœnosa fortasse cuiuspiam uestigia in ædes inferantur, fœdari pauimenta nō queant, sed uerri scopis e uestigio sordes facilius possint, antequam solo inhæreant. Hominum genus, ut plane inspexisse uideor, maxime industriū & negociosum, sed uersutum & callidum. Addo etiam essedarios, qui currulem uectationem exercent, subdolos, & in aduenas præsertim, lucelli cuiuspiam captandi gratia fraudulentos. Mulieres ut pulchræ, ut lacteæ, ut simplici munditia omnes: ita partim mercaturæ pertractandæ, partim lanificio aut linificio potius, dies & noctes intentæ. Victus omnibus parcissimus est, secundo pane aut lacte macerato, aut butyro leuiter oblito uitam ducunt. Tum si quando se uolunt inuitare unctius, aut bubulas, aut ouillas carnes pridie coctas, & in sextum interdum diem seruatas, apponunt. Has ego intuens, auerti statim iubebam. Videbar enim inspicere semilacerum, & ut tu festiuissime dicere soles, quadriduanum aliquod cadauer e

sepulch
ctum. E
larū lac
dam cō
dos, q
utunt
perlu
ram. I
cui no
& re
Cum
teras
illi^o i
sceb
tis al
cauf
strat
ædi
cælu
diui
fusu
ager
lius i
eius
am r
lum
Erat
defa
lā ar
quāt
actur
conti

sepulchro aut scalis gemonijs ad mensam pertractum. Bucularum & equarum ingens numerus, illarū lacte non magis alūtur, q̄ ingentes caseos q̄sdam cōficiunt. Equarum seruitio ad currus trahendos, quorum in Olandia frequens usus est, magis utuntur. Hāc ego regionem fere totam sex diebus perlustravi, aut percurri potius. Sed audi rem miram. Est ibi urbecula quaedam apprime concinna, cui nomē est Roterodamo, in eam & proficiscēs, & rediens, duabus noctibus sum diuersatus.

Cumq̄ miro quodam studio diligentius illam q̄ ceteras pertractarem, nescio quo pacto factum est, ut illi⁹ intuitu uix mihi oculi possent expleri. Cognoscebam sane illam, & magnitudine & opibus multis alijs cedere, occultioribus tamen nescio quibus causis, ea mihi placebat impensius. Mœnia, portæ, strata uiarum arridebant mihi. Parietes ipsi, tecta, ædificia oīa ultro mihi uidebantur adulari, deniq̄ cælum illud nitere purius & aura spirare nescio qd diuinius. Vernari propinquus ager, tepere circumfusus aer, herbæq̄ ipsæ, ac salicta, quibus Olādinus ager maxime confitus est, olerē nescio quid amabilius uidebatur. Dum id stupeo mecum, & causam eius rei tacitus quero, atq̄ uestigo, tandem cuiuspiam relatu cognoui, ea in urbe auras primi hausisse luminis, primū illud latix atq̄ atticæ linguæ lumē Erasmus: agnoui extemplo hinc illud cæli nitere defæcatus, hinc illos aeris uernos tepores, hinc illā arborū, herbarū, locorū olentiā tam suauē. Valiquāto repente pfusus sum gaudio, q̄ bene mecum actum censui, cui fortunatum illud solum intueri contingerit, quod fortunatum ac salutare illud Ger-

maniaē fidus aliquando protulisset. Veneratus igitur loci genium, urbis mœnia ter & quater exosculor: tum pijs quibusdam conceptis uerbis, nutricula illius diuini hominis urbi bene precatus, uix inde pedem extuli. Sed cum postremo ad illam Oceani partem peruenissem, quæ haud procul ab Harlemon urbe infremens, magnis arenarum cumulis longe lateq; campos replet, e curru statim profiliens, Oceanum patrem rerum salutavi. Sed ubi tam dirum Olandiæ uitricum illum fuisse animo subiit, q̄ tot oppida, tot ædificia, tot mortales, uno hauſtu absorbit, magnis eum cōuicijs & immanibus diris sum execraui. Deinde quãtam rem egerim, diu mecum contemplatus, quod homo iam sexagenarius, a Lucanis usq; in Italia ortus, ad extremum illum orbis terrarum limitem uenerim, tot montes, tot fyluas, tot flumina tranans, tot terras, tot maria emensus, tam audax, tam memorabile facinus dignū censui, quod aliquo posteris monumento testificatum relinqueretur: ac sicut Herculis quondam iter, erectæ ad Gades in Atlantico mari columnæ: Alexandri expeditionem, ad Caspias portas positæ aræ: Pompeij arma ad Pirlheneos montes illata, defixæ identidem columnæ testantur: Sic & nostros quoq; tam longæ uiaē labores, & tam magnos ausus, insigne aliquod monumentum memoriæ hominum commēdaret. Qui enim magis meruerint prædones illi hostes humani generis, suum ipsorū nomen illustre ac æternum fieri, q̄ ego meum: cum illi regnandi libidine, ac propagandi per fas & nefas imperij auiditate, q̄ etos & infontes populos uexare bellis, cædibus, rapinis, incendijs omnia uastare, ac diuina & humana

permisc
 dio, ac e
 desse p
 picula
 abest u
 ut uel
 pertia
 diem
 fulen
 angu
 ris ne
 cum
 ac dif
 iunco
 uerfil
 Erex
 Parth
 Ric
 tratan
 tis fir
 Ocean
 ad ips
 bulda
 niuere
 mont
 tutos
 libellu
 intern
 uat rel
 quicqu
 rre po
 diutius

permiscere non ueriti sint. Ego uidendi tantum studio, ac ea perdiscendi, quibus & mihi & alijs prodesse possim, tantum uiaë percurrem, tam multa picula, tam multos labores exhauserim. Tantumq; abest ut indigenas quospiã infestem aut expilem, ut uel illorum plerisq; pecuniolam meam ultero impertiam, dum precio mihi hospitium & uictum in diem paro. Iure igit̃ æternitati nominis nostri consulendum statuens, pro copia rerum & temporis angustia, cum in arenarijs campis illis, neq; marmoris neq; æris ulla daretur facultas, ingentem arenæ cumulum congero: eum uiridanti cespite munio, ac dispositis circumquaque in ualli modum crebris iuncorū manipulis sepio, tum rem ipsam duobus uersibus signo:

Erexit molem Chrysofotomus, urbis alumnus
 Parthenopes, studio qui hæc littora adusq; uidēdi.
 Rides fortasse me, qui tam imbecillum opus cōtra tam uastas æquoris ac uentorum procellas, satis firmum putauerim. Ne mirere, ab ipsis Olandis Oceani accolis, exemplum cepi. Villas illi habent, ad ipsas undarū fauces positas, eas ibi sepiculis quibusdam ex simplici stipula uel iunco intextis munuere, illarum obice contra præruptos undarum montes & terrificos Oceani fluctus se satis superq; tutos putant. Sed ego, mi comes, pro epistola iam libellum ad te do: dum longo literarum alloquio intermissæ consuetudinis nostræ iacturam me iuuat resarcire, dumq; tecū partiri bona fide studeo, quicquid ipse de Olandia properatibus oculis haurire potui. nam ne omnia oppida circumirem, ne e diutius usquam immorarer, pestilētia quæ plerisq;

in locis grassabatur, prohibuit. Vt cunq; tamen, ijs
 totis mensibus sexdecim, quibus domo absum, can-
 didiores mihi sex dies illuxisse uix meminerim, si te
 socio, ut cōpositum inter nos iam pridem fuerat,
 mihi hanc oram peragrarare contigisset. Tua em̄ sua-
 uissima consuetudo, disertissimi sermones, & acutis-
 sima dicta, minus mihi laboriosam uectationem,
 & longe meliorē uiam effecissent, præclarissimoq;
 isto ingenio tuo, singulari doctrina & exactissima
 diligentia, inuestigasses, collegisses, annotassesq;
 multo plura. Sed quoniã aliter fieri nequit, donec ti-
 bi per te ipsum enucleatius satisfeceris, esto mecum
 contentus ijs, quæ nos pinguiori quadam minerua
 collegimus. Si quid tamen interea (ut omnium bo-
 narum artiũ es curiosus) ab illo Sebastiano cosmo-
 grapho didicisti: fac tu nos uicissim edoceas, ut uter-
 q; nostrum in commune (quod amicitia in primis
 munus est) æque alteri ac sibi consuluisse uideatur.
 Vale.

NOVIOMAGVS LECTORI, S. D. P.

IN his doctoris Listr̄i syluis, habes doctã belli pa-
 cisq; descriptionē: habes boni principis exactã ima-
 ginem: habes p̄terea ueras magnorũ principũ, Phi-
 lippi Burgundiæ ducis, cognomento Boni, patris
 Caroli, Dauidis, Philippi, Burgundionum filiorũ,
 laudes. His additur aliq̄t p̄clarorum oppidorum se-
 cundæ Germaniæ, admodum elegans commenda-
 tio. Quæ tibi lector cãdide non ingrata fore spera-
 mus. Bene uale. Datæ in academia Marpurgiaca, q̄
 præclaræ Viennensis academiæ libertatibus, priu-

legijs, in
 his ann

GE

Rhe

Tr

P

V

Hanc

Sed d

Imp

Esse:

Prop

Cæli

Atq;

Maiu

Qual

Qual

Qual

Innu

Quiq;

Perq;

Quor

Atq; le

legijs, immunitatibus à Cæsarea Regiaq; maiestate
his annis exornata est.

GERARDI LISTRII
Rhenensis carmen, quo gratulatur
Traiectensib. aduentum Philippi
principis prudentissimi, recens
in Episcopon electi.

VT pater æthereus cælum terramq; creauit,
Alterius fretus nullius numine, sic &
Hanc molem posset per se rexisse creatam.
Sed deus ut summe bonus est, ita mobilis orbis
Imperium causis uoluit commune secundis.
Esse: bonum regnū siquidem quiddā esse uidetur.
Propterea sicut cælestia corpora uolui
Cælicolis uoluit, sic terram liquit habendam
Atq; gubernandam terrenis, in quibus esset
Maius uirtutis specimen, mentisq; decoræ.
Qualis erat Ianus, uini cognomen adeptus:
Qualis Cretæis Minos regnabat in oris:
Qualis erat Dauid, qualis Dauidica proles:
Innumeriq; alij, qui per Gangetica rura,
Quiq; per Euphratæ, per Tigridis, & per Orontis,
Perq; Paratonij regnarunt iugera Nili.
Quorum uirtutes uidit Carthago bilinguis,
Atq; leues Numidæ, necnon Getula propago.

Ut taceam Hispanos, Celtas, Græcos, Italosq;
 Hi sunt quos uita functos sibi numina fecit
 Posteritas, quorumq; tulit super ardua nomen
 Sidera: grata qdem nō immemor illa bonorum.
 Horum sunt similes, quis secula nostra fruuntur,
 Magnorumq; instar celebrāt deamantq; deorum,
 Fulmina bellorum mirantia, commoda pacis.
 Est talis Cæsar Germanæ gloria terræ,
 Sub quo libertas ueterum uiget illa Quiritum
 Inter Germanos, uirtusq; repullulat omnis.
 Talis & est Carolus, sub quo Būrgundia bellax
 Militat, imperium cuius percurrit in oras
 Trinacrias, & in Oceani glacialia stagna,
 Occiduas ultra Gades, Garamantes & Indos.
 Talis & est summo prognatus rege Philippus,
 Burgundæ pars magna domus, Mauortis atrocis
 Artibus instructus, sed amans plus ocia pacis.
 Ergo Diæcesis tibi si congratuler illum
 Iam pridem paribus ἱερωτικῶν in episcopo esse
 Electum, id fecisse bono uideor mihi iure.
 Nam nihil humano generi præstantius esse,
 Donarive potest diuorum munere iusto
 Principe, qui est commune bonū, soli q; comantū
 Per similes: quippe ut chelas subeunte minaces
 Sole, suis folijs arbor uiduatur opacis,
 Graminibus campi spoliantur, frugibus agri,

Alitibus
 Flumina
 Ast simu
 Gramin
 Alitibu
 Flumi
 Quæq;
 Sic sim
 Cunct
 Dirant
 Et fera
 Qui fir
 Scand
 Omni
 Præfer
 Siue M
 Seu Ne
 Pernic
 Occult
 Ergo f
 Donat
 Præpo
 Sic Sau
 Sic fuit
 Scilicet
 Dirigit

Alitibus saltus, & odoris floribus horri,
 Flumina torpescunt, squalescunt omnia rura:
 Ast simul ouiparæ subijt sol pignora Ledaë,
 Graminibus campi decorantur, frugibus agri,
 Alitibus saltus, & odoris floribus horri,
 Flumina defugiunt, hilarescunt omnia rura,
 Quæq; suis folijs arbor uestitur opacis:
 Sic simul ac bonus effulsit fausta alite princeps,
 Cuncta renidescunt, uirtutum germina crescunt,
 Dirantur ciues, musæq; per oppida florent,
 Et fera belligeri clauduntur limina Iani.
 Qui simul ac raptus terris immobile cælum
 Scanderit, attonito languescunt omnia luctu,
 Omnia squalescunt, tabescunt omnia luctu,
 Præsertim si laudato succedere cœpit
 Siue Mydas aliquis, Busiris, siue Lycaon,
 Seu Nero fulmineus terræ totius amara
 Pernicies, qualis solem Oceanitide nympa
 Occultante, subit nigris nox horrida pennis.
 Ergo fac ingentes tali pro principe grates
 Donato referas superis: nam numina terris
 Præponunt reges splendentes murice & auro,
 Sic Saul antiquis legitur præfectus Apellis,
 Sic fuit & sacro Dauid ceromate tinctus.
 Scilicet ipse deus mundum causasq; secundas
 Dirigit, illius, quicquid fit, numine sancto

Perficitur. manibus diuinis omnia subsunt.
 Corda ducum ille tenet, p̄ eū sua regna gubernant,
 Imperitantq̄ duces, nihil est Nemesis, nisi nomen,
 Aut si quid placeat fortunam dicere, motum
 Numinis, immotum quod fatum dicitur esse,
 Dixeris. hæc fidei certe est sententiā nostrā
 Consona, sed nugis Epicuri aduersa profanis,
 Ergo agedum dignas diuis persoluerē grates
 Nitere pro tali donato principe, quali
 Nil maius uoto posses optare procaci:
 Cuius (ni genij præduri conscius essem,
 Deterit ignauo uitio qui splendida gesta)
 Heroo optarem percurrere carmine laudes,
 Quanq̄ quorsum opus est, eius describere laudes,
 Quas declararunt tua sat suffragia, concors
 Consensus? Vis ò princeps ter maxime laudes
 Agnouisse tuas? (ad te mihi sermo, pudore
 Discusso, uertendus enim est) præconia uera
 Agnouisse libet: suffragia consona cerne
 Primorum, sibi te concordi uoce legentum
 Ductorem ac una clamantium uoce Philippum,
 Quæ maior laus esse potest, quæ uerior, oro,
 Quàm tot ab ordinibus concordi uoce probari:
 Illis ante oculos obuersabatur imago
 Istius ingenij, quod ut auersatur Enio
 Funestam, campos undantem sanguine fuso

Et car
 Siclæ
 Ignef
 Sien
 Nam
 Nur
 Illis
 Mit
 Inde
 Sua
 Que
 Car
 Ut b
 Illo
 Qu
 Imn
 Vng
 No
 Seru
 Tar
 Tar
 Tar
 Sæp
 A C
 Hau
 Disg

Et canibus rabidis peius Libycisq; Ceraſtis,
Sic læſum ac irritatum Mauorte feroci
Igneſcit, iaculans flammæ fulmenq; trifulcum.
Sic non eſt lentum, non impete præcipe fertur.
Nam lentū præcepsq; nocet, ſed utrinq; remotum,
Nunquam non prodeſſe poteſt patriæq; ſibiq;
Illis ante oculos obueraſabatur imago
Mitis Dauidis, quem manſuetudine tanta,
Indole tam placida cognorant, ut ſuperarit
Suaue Titi ingenium, Traiani mitia corda.
Quem tam pacifice uiderunt frena tenere
Candida maiorum noſtrorum ſecula, nullus
Vt belli ſtrepitus turbauerit ocia pacis
Illo, iuxta orbi charo ſuperisq; regente:
Quippe uidens bellum tantum decuiſſe feroces
Immanesq; feras, natura quibus dedit arma,
Vngues, fulmineos dentes & cornua adunca,
Non homines, quos ad pacem natura beatam
Seruandam, duris armis uiduauit, & iſtud
Tam blandū dedit os, dedit & tam lumina blanda,
Tam mitem uocem, tam brachia mollia finxit.
Tam magno ſtudio quærebat commoda pacis,
Sæpius ut nummis precibusq; redemerit illam
A Caribus, poſſit quos proſtigare ſecundo
Haud dubie bello, niſi flebilis alea Martis
Diſplicuiſſet ei, nec non uictoria multo

Constatuſua diffuſo ſanguine gentis.
 Nec nummos illos populo extorquebat egeno,
 Quod ſolenne fere nunc eſt quibus aurea torques
 Lactea colla tegit, quos Serum uellus & oſtrum
 Sidonium uelat: proprijs ſed prompſit ab arcis,
 Se ſat felicem, ſe ſat ducens opulentum,
 Si ſibi ſubiectum ditaret rite popellum.
 O uerum patrem patriæ, compendia plebis
 Qui ſua lucra putat, qui tum demum ſe opulētum
 Aſtimat, effuſis arcis fiſcoꝝ capaci,
 Commoda cum miſeræ plebis mercatur opesꝝ.
 Nunc ite immanes Crassi, ſequiꝝ Nerones,
 Sicaniꝝꝝ duces miſerum expilate popellum,
 Excoriate gregem, cum lana auellite pellem,
 Vt ueſtri tumeant loculi: crudelia bella
 Proꝝ libidinibus ueſtris ut detur habere
 Vicina cum gente, atꝝ ipſo cum grege Chriſti:
 Dummodo uiuatis hominum ſuperumꝝꝝ cateruis
 Inuiſi, chari tantum nebulonibus atꝝ
 Sordidulis Caribus, cum uentofis paraſitis:
 Dummodo uos uerbis tacite execrentur acerbis,
 Sana ꝑbus mens eſt, ꝑbus & placet aurea uirtus,
 Et calcasse quibus ſedit ueſtigia Chriſti:
 Dummodo contra uos populi querimonia talis,
 Iudice ſub Chriſto tremulis ſit percipienda
 Auribus: Hic tali prætextu immania geſſit

Bella,
 Nos n
 Arua
 Texer
 Abſtu
 Arcꝝ
 Cana
 Com
 Et ſua
 Eſuri
 Icario
 Mille
 Mille
 Scilice
 Aurib
 Eſt co
 Quiꝝ
 Nam ſi
 Interd
 Poſſit
 A greg
 Annui
 Propri
 Arcer a
 A præd
 Tum to

Bella, ut liberius sic expilare colonos
Nos miseros posset. quod nos corrasimus, agros
Aruaq; præduro misere findendo ligone,
Texendo telas heu tot sudoribus, illud
Abstulit, hoc totum Caribus dans & parasitis,
Atq; suos ditans, & scrinia aeneare plens.
Canabe nos uili duros uelauimus artus,
Comptus ut in Tyrio hic luceret murice & ostro,
Et sua baccato redimiret colla monili.
Esuriem rapidam, frigus brumale, calores
Icario tulimus sub sidere, mille caballos,
Mille Caras, nec non latrantes mille molossos,
Milleq; quo dominas illi nutrire daretur.
Scilicet hæc illi post lurida fata, trementes
Auribus accipient, quibus inuidiosa tyrannis
Est cordi, qui se gaudent magno esse timori,
Quiq; odere suam plebem, patriosq; penates.
Nam si quem fidum ductorem forte necesse
Interdum expilare suos sit, pellerè bellum
Possit ut illatum prædone à principe, siue
A grege Barbarico, certe illi uertice toto
Annuimus: nanq; hic plebis, non cōmoda spectat
Propria, cum sc̄uum totis conatibus hostem
Arcet ab oppidulis, uicos defendit ab igni,
A prædone boues, à fauce lycaonis agnos.
Tum tondere gregem, sed non deglubere pergat,

Sic etiam ductori agiles aluisse molossos,
 Atq; satellitio sese stipasse, caballos
 Alipedes aluisse licet, dum nemo grauetur
 Principis expensis, dum maiestatis, honoris
 Atq; bonæ famæ ratio spectetur, amorq;
 Dum maneat patrius in ciues integer usq;
 Verum ego iam pridem uideo quod lōgior æquo
 Ecce hęc fiat, rapidos flexisse iugales
 Quocirca ad Dauid a libet, quo non meliorem
 Nostra diœcesis conspexit episcopo nunquam,
 Versibus & paucis illas perstringere causas,
 Est quibus adductus Dauid crudelia bella
 Ad sic uitandum, nam prudenter grauiterq;
 Peruoluit, quot uel iustus dispendia secum
 Adduxisse solet Mauors, incommoda quanta
 Gressibus immanem rapidis sectentur Enio,
 Qualia sunt, uillas passim pagosq; cremari,
 Atq; teri passim segetes, iumenta q; passim
 Abduci, passim florentes Perfide gaza
 Labi in pauperiem subito, proceres onerari,
 Plebem expilari, miseram orbariq; senectam,
 Atq; trucidari iuuenes, & tot uiduari
 Cōparibus nymphas, tot ruptis mœnibus urbes
 Inuadi, tot stuprari matresq; nurusq;
 Virgineum cuneum temerari, templaq; sacra
 Irrumpi, & manibus raptari sacra prophanis.

Verum
 Bellum
 Sic mor
 Bello f
 Cæno
 Non it
 Est ite
 Spreta
 Rellig
 Plena
 Cædib
 Falceq;
 Grami
 Sæpiu
 Exitia
 Odit M
 Cunct
 Viranc
 Se iact
 Sectan
 Et pac
 Sæpe f
 Agmi
 Cuius
 Ut dei
 Sunt pa

Verum ut ne lassem te singula commemorando,
 Bellum etiam felix ut uitæ est unica pestis,
 Sic morum exitium est, sic est sentina malorum.
 Bello squalescunt agri, monachiq; fugantur
 Cœnobijs, bello Aonides sophiæq; filescunt.
 Non importantur merces, prædonibus omne
 Est iter infestum. sunt leges iuraq; muta,
 Spreta iacet pietas, raptor latroq; triumphat,
 Religio friget: sunt omnia plena tumultu,
 Plena minis, lachrymis, ira, uiolentia, & atris
 Cædibus. infrédens mors pallida guttura pãdit,
 Falceq; bellacum iuuenum sic licia rumpit,
 Gramina fœnifeca ut uiridanti demetit aruo.
 Sæpius hæc David prudenti mente reuoluens
 Exitia & pestes uitæ morumq; proborum,
 Odit Mauortem cacodæmone peius atroci,
 Cunctis affirmans illum mortalibus esse
 Vitandum, sed præcipue his qui nomine Christi
 Se iactant, & qui illius documenta fidemq;
 Sectantur, qui discipulis pacem dedit unam,
 Et pacem liquit, sancto quoq; nomine pacis
 Sæpe salutauit: quo nato, cælica pacem
 Agmina cantarunt, florebat terraq; pace.
 Cuius & in pace est factus locus, ipse propheta
 Ut de illo dixit. quid pluribus? omnia plena
 Sunt pace illius documenta flagrantia sancta:

Et nos post tantos monitus, documentaq; tanta,
 Ceritis similes, Martem spirabimus unum?
 Mutuo stringentes fraterna in uiscera ferrum?
 Quis deus est unus, quis est præceptor & unus,
 Quis caput est unum, qui corporis unius omnes
 Membra sumus, quis est & uitæ spiritus unus,
 Quos tenet una domus, nimirum ecclesia, quiq;
 Sanguine mundati sumus uno, & fonte renati
 Vno, quos panis fouet unus, spes fouet una,
 Qui contra mundum, contra lemuresq; malignos
 Communes hostes pugnamus sub duce eodem.
 Quæso, quis uinclis, quis tot connexibus unos,
 Ad rabiem tantam redigat, maniamq; ferocem,
 Mutuo confodiant ut se mucrone minaci?
 His actus causis David, sacræ oia pacis
 Sic coluit, sic Thraicios Geticosq; tumultus
 Horrui. ac igitur sicut sub principe tali
 Florebant urbes, reuirebant pingua prata,
 Sic illo astriferos lætanti mente penates
 Inuisente, Diæcesis concussa dolore est
 Insolito, immani & crudeli tabe peresa est.
 Insolabilibus quæ tunc sic questibus auras
 Impleuit, sicut te facto principe plaudit,
 Lætitiâq; suas iactat super æthera uoces,
 Haud ignara nouum Dauida in te sibi natum,
 Atq; sciens certo, quod sicut non sibi David,

Scipia

Propo

Sic tu

AL

U

Q

Cuiq;

Obui

Cleru

Expec

Horri

Gesta

Nimir

Istius.

Primo

Ducto

Alma

Est cor

Quisq;

Offici

Egredi

Atq; ui

Quand

Colloq

Scipiadas fortes atq; Hannibales imitandos.
 Proposuit, sed sectandum sibi legit IESVM,
 Sic tua maiestas Dauida expresserit unum.

ALTERA LISTRII SYL
 uula in eiusdem præconium.

Quid sibi gramineos populus uult fusus in
 agros?

Cuiq; senatorum cuneus uelatus abollis
 Obuius it? quid candenti tæstitus amictu
 Clerus, & innuptæ nymphæ tendentibus ulnis
 Expectant: cur æra crepant? cur cornua bombo
 Horrisono inflantur? cur omnia milite feruent,
 Gestante in manibus ramos uiuacis oliuæ?
 Nimirum motus uideor mihi noscere causas
 Istius. Heroem plebs hæc effusa Philippum,
 Primoresq; manent patres, in episcopon atq;
 Ductorem lectum patrum populiq; decori,
 Alma diæcesis quos Traiectina feraci
 Est complexa solo. sed dum uenerabilis unus
 Quisq; uidere studet uultus Herois, & omnes
 Officio certant illum sibi demeruisse
 Egregio: tu Calliopæ stirpem studiumq;
 Atq; uiri mores memora, platano sub amœna
 Quando uacat temere recubantes apta mouerè
 Colloquia, & uerbis lucem fregisse disertis:

Vestra diœcesis ductores sæpe uerendos,
 Insignesq; habuit rigido Mauorte, togaq;
 Sed quem cum nostro posset conferre Philippo,
 Non nisi Dauidem uidit: Dauid fuit unus,
 Vt pote germanus, similis uirtutibus atq;
 Dotibus egregijs mentis, sed corporis impar.
 Quare pastorale pedum Dauide tenente,
 Vestra diœcesis sicut præcurrere uisa est
 Cornipedum armento niueorū omnes regiones
 Finitimas, quod sic opibus, sic pace uigeret:
 Sic Traiectinos frenos moderante Philippo,
 Diuite sic terram perfundet copia cornu,
 Vt nulla inferior sit censu & Perfide gaza.
 Scilicet idem utriq; parens, quis nēpe Philippus
 Ille uetus, cui Belgarum fortissima terra
 Paruit, & dites cui seruiuere Bataui.
 Qui Gradiuicolas Francos sic contudit, ut rex
 Urbibus amissis, cunctis squalentibus agris,
 Exutus toties castris, iuuenumq; pha'ange
 Omni priuatus, iam desperauerit, & de
 Regno Celtarum linquendo ceperit ipse
 Consilium: sicut quondam Romana propago,
 Quum quinquaginta cecidissent millia ad ipsum
 Cannensem uicum: cum tu Ticine Quiritum
 Torfisses clypeos atranti sanguine tinctos,
 Celtice cum Trebia, & cū tu Trasimene rotassos

Robor
 Hannib
 Cedere
 Centū
 Millia
 Dalm
 Fulue
 Qui si
 Posse
 Sunt f
 Talis
 Ipse f
 Indol
 Sed sic
 Pellæ
 Quicq
 Exorie
 Hannib
 Sicut T
 Candic
 Sic Car
 Et post
 Belloru
 Quoq;
 Ductor
 Scipio, a

Robora tot iuuenū, tot Martia corda uirorum,
Hannibali patriam fertur uoluisse feroci
Cedere, ad Arctos & se conferre pruinas.
Centū sub signis referunt habuisse Philippum
Millia spirantum Geticum Mauorta uirorum,
Dalmatiæ necnon tantas habuisse metalli
Fuluentes massas, quantas uix Cræsus, arenas
Qui sibi Pactoli rutilas collegit & Hermi,
Possedit, tam Belgarum Mauortia rura
Sunt fœcunda æris, tam sunt fœcunda uirorum.
Talis Dauidis genitor, talisq; Philippi
Ipsè fuit: Carolus nec degenerauit ab illa
Indole, de claro soboles generosa parente.
Sed sicut memorant quondã cessisse Philippum
Pellæo iuueni, qui Persas uicit & Indos,
Quicquid & eois Phœbus uidet aureus undis
Exoriens: sicut Sarranus cessit Amilchar
Hannibali, aereas qui cautes rupit aceto:
Sicut Thessaliæ columen felix hymeneo
Candidulæ Thetidos, maiorem liquit Achillem:
Sic Carolo gaudet nato cessisse Philippus,
Et post se tantum fulmen liquisse iubarq;
Bellorum, quo non maius Germania uidit,
Quoq; nihil fuerat Pellæus maior in armis,
Ductor Agenorias aut qui sibi subdidit arces
Scipio, ab edomita referens cognomina terra:

Principe Burgundas illo frenante cohortes,
 Prædones nullos licuit palare per agros.
 Nec tunc piratas quisquam infestare per undas
 Audiuit classes preciosa merce refertas.
 Tunc unco terram uertit securus arator
 Rusticus, & uites raris defodit in aruis.
 Non ouibus pastor timuit nec bobus opimis,
 Nemo uiatori nocuit. uectare per agros
 Dumosumq; nemus licuit radiantia uasa,
 Dalmatio perfecta auro, spectante corona
 Urbis & agrorum, nemo gurgustia uidit,
 Agrestesq; casas hostili ardescere flâma.
 Nocteq; non uigiles cingebant mœnia ciues.
 Securos licuit oculis admittere somnos,
 Hyberna portis etiam sub nocte adapertis.
 Tanta fuit patribus tali sub principe nostris
 Pax ac libertas, tantus fuit ille fugaræ
 Erigones olim cultor, terræq; subactæ
 Defensor, tantum patriæ columenq; salusq;
 Compilatores ò quot suspendit ab altis
 Arboribus, fures quot & infestosq; latrones
 Impegit radijs carie situq; rotarum
 Fractarum. quanto in precio uirtus fuit omnis,
 Principe Burgundas illo frenante cohortes.
 Tunc Heliconiades florebant rite sorores,
 Tunc Charites passim peragrabant oppida, tuncq;

Omr
 Con
 Phoe
 Om
 Om
 La
 Te
 Sci
 Af
 La
 Sic
 A
 Vi
 C
 Ef
 M
 Sa
 Ar
 Sq
 Cu
 Sic
 Tu
 Illu
 Flo
 Qu
 Ruff

Omnia florebant, ut paucis plurima uerbis
 Consequar, haud aliter quã cum Pyroenta flagrantem
 Phœbus Hyperboreas cogit conscendere terras,
 Omnia prata uirent diuersicoloribus herbis,
 Omnis & extrudit gemmas de cortice uitis.
 Lactanti uario modulamine gaudia cunctæ
 Testificantur aues, uiridi sub fronde latentes.
 Scilicet ut princeps malus est cacodæmone peior.
 Assimilisq; cani, segetes uredine hiulca
 Lædenti, pecudumq; febri, pestiq; ferarum:
 Sic bonus est princeps Phœbo præstantior aureo,
 Assimilisq; deo, prauos qui punit & odit,
 Virtutemq; polum tandem deducit in altum.
 Quàm uos felices Belgæ, fortesq; Baraui
 Essetis, Carolo si ferrea fata dedissent
 Maiores in luce moras non barbarus ensis
 Sanguinis hausisset tantum, neq; culmina tanta
 Arsisset, neq; propulsis tanta arua colonis
 Squalerent, non infestum prædonibus alma
 Cum tellure foret mare: non sitis æris auara
 Sic expilasset terram, tantoq; subinde
 Turbine bellorum muros syluasq; ruisset.
 Illum ferrato uerum abscidit Atropos ungui,
 Florentem imperio, florentē sanguine & annis,
 Qualis præduram solet incussisse bipennem
 Rusticus in quercum, folijs & glande refertam,

Exuuijsq; ducum pendentibus undiq; cinctam,
 Illa qua sylua non stet procerior ulla.
 Quò nunc innumeras lachrymas, conuicia mille
 In Parcas iactata feram, mortemq; nefandam,
 Quæ quicquid generi uestro uidet utile, terris
 Eripit, & uobis luctus lamentaq; linquit.
 Sed bene quod tandē tanto pro principe rapto
 Vt nouus est Belgis Carolus datus atq; renatus,
 Sicutobis clari donata propago Philippi est,
 Quæ quantum bello ualeat, iam Gallia tota
 Nouit, & audaces iam cognouere Britanni,
 Nouit & indomita diues Germania pube.
 Mœsta diæcesis, longo uexata duello,
 Ludibrijs affecta, malis defunctaq; tantis,
 De sorde atq; situ tandem caput erige mœstum:
 Erige: nancq; tibi fatorum munere princeps
 Venit, qui cunctas abolebit uindice dextra
 Illatas ignominias, qui te laceratam
 Restituet, uulpesq; procul fugitabit inertes,
 Quæ uites istas spoliarunt dulcibus uuis.
 Sicut & in Libycis catulos leo territat oris,
 Sic baubatores de te fugitare molossos
 Perget, eras quorum latratu agitata frequenti.
 Non posthac humiles metuent incendia pagi,
 Non abiget pecudes lætas prædator auarus,
 Non mercator erit rapidis latronibus ullus

Infestus
 Ius erit
 Non C
 Cum
 Genti
 Innoc
 Cæru
 Et iul
 Princ
 Finib
 Scilic
 Est in
 Pacifi
 Mœst
 Et po
 Non t
 Sangu
 De uit
 Floren
 Exhaust
 Omnib
 Vnicus
 Hostib
 Mars ui
 Et quib
 Mœsta d

Infestus, non sacrilegis temerare deorum
 Ius erit erectum splendenti marmore phanum.
 Non Gora agresti torrentes sanguine cernet
 Cum uallo plateas, congestasq; undiq; strages,
 Gentilesq; tui, torres quos Cliuia pressit
 Innocuos, post tot tonitrus, post totq; procellas
 Cæruleas, cælo gaudebunt rite sereno
 Et iubare insolito. tandem pelletur Enio
 Principis auspicijs huius. crudusq; Gradius
 Finibus à Phrisiis procul ad fuscos Garamantes.
 Scilicet ut Marti similis fuluiq; leonis
 Est in fulmineo bello, sic pectore paci
 Pacificus toto studet, & propellere bellum.
 Mœsta diæcesis, tandem caput erige canum,
 Et post tot gemitus, semel æumnosa renide.
 Non tibi inexpertus princeps uenit, aut iuuenili
 Sanguine precipitans temere omnia: tramite sed q
 De uitæ medio tranquille uergit in annos
 Florentes senij, qui sicut plurima bella
 Exhaustit, lauroq; caput redimitus honestum
 Omnibus ex pugnis redijt, sic pacis amator
 Vnicus est sic terrori gelidoq; pauro
 Hostibus est, sic edoctus quibus artibus atrox
 Mars uitandus erit, quibus & pelletur Enio,
 Et quibus est ditio ditanda, quibusq; colenda.
 Mœsta diæcesis, lachrymarum flumina terge,

Sordentesq; situs fluuiali dilue lymphæ.
 En tibi Dauidis frater Caroliq; uerendi,
 Aduenit: illius referens mitissima corda
 Atq; sitim pacis, nec non uirtutis amorem:
 Ast huius referens animum & Mauortia corda
 Hoste laceffitus, ueniente Hyperione, nullus
 Esse locus tenebris potis est: nec cum tibi rursus
 Aurea Dauidis nascuntur secula, quisquam
 Esse locus debet lachrymis, mœstoq; dolori.
 Et uos plaudentes unâ gaudete Baraui,
 Atq; adeo cuncti Belgæ, qui heroe beatis
 Tali Germanos. at tu iactata procellis
 Tot Groninga feris, Martini abruptaq; sæuis
 De ditione notis, gaude. nanque a lite fausta
 Aduenit, instabilem qui te uentosq; pauentem
 Nimbriferos, solidæ perget committere terræ:
 Haud aliter q̄ fluctiuagam raptamq; procellis
 Ortygiam, immotam fecit crinitus Apollo,
 Stridentesq; dedit stabilem contemnere cauros.
 Etsi te Groninga colat doctissima pubes,
 Ebria Pierijs riuis, dilectaq; Phœbo:
 Etsi proceræ te belligeræq; cateruæ
 Tutentur, quales claram Lacedæmona quondam
 Incoluere uiri: non ante fruerentur
 Pace, diœcesi quàm te coniunxeris almæ.
 Id uatem dixisse puta, dixisse Sibyllam.

Nam C
 Dirun
 Inger
 Iung
 Aufp
 Acci
 Sic p
 Am
 Fron
 Sici
 Et tu
 Gel
 Exu
 Nan
 Vici
 Sol, l
 Lam
 Seu C
 Prin
 Viri
 Pom
 Prin
 Mar
 Paca
 At tu
 Nate,

Nam sacer (ut fama est) Martinus non tolerare
 Dirumpi chlamydem temere assolet: ergo beata
 Ingenijs, & bellacis non indiga pubis,
 Iunge diæcesi te rursus principis huius
 Auspicijs, & porrectis in episcopon ulnis
 Accipe eum. sic pax te diua beabit ouantem,
 Sic perges medium digitum ostendisse tyrannis.
 Amnis mundabit sic te lætissimus alba
 Fronte renidentis fortunæ, corpus in unum
 Sic ibit fœde discerptis artubus ægrum.
 Et tu magnanimæ tellus fœcunda iuuentæ
 Gelrica, sed bellis nimium lacerata cruentis,
 Exulta, lætasq; manus ad sidera iacta.
 Nanq; tibi princeps obseruantissimus æqui
 Vicinus datus est, quo non cernit meliorem
 Sol, seu Gangaridas premat eoasq; sagittas,
 Lampade seu rutila sitientes torqueat Aphros,
 Seu Gaditanas subeat stridore procellas:
 Princeps, qui æquiparat læta grauitate Catonem,
 Viribus effandi Ciceronem, relligione
 Pompilium regem, necnon Pompeion honore.
 Princeps, qui sicut proauos uirtutibus æquat
 Martis, apostolicam sic factus episcopus olim
 Pacatis rebus uitam monstrabit, agerq;
 At tu magnanimo princeps generose Philippo
 Nate, diæcesim quæ se stabili tibi iungit

Connubio, quæ te æternum dominum sibi legit,
 Virtutes mirata tuas, mirata parentum,
 Et fratris decora ampla tui, tutare, modisq;
 Omnibus exorna: sic ad rutilantia cygni.
 Astra tuum nomen referent, post Nestoris annos
 Mygdonijq; senis, sic te plaudente senatu
 Cælicolum excipiet, folioq; imponet eburno
 Omnia perspiciens princeps glacialis olympi.
 Sed ne ceu uilem & te indignam principe sponsam,
 Abijcias, quales gremio complexa fit urbes,
 Et quales fluuios, animo metire sagaci.
 Oppida belligera Germania prædita pube
 Plura tenet, quæ uel possis componere magnis,
 Urbibus Italiae, si munimenta situsq;
 Attendas, si diuitias cælumq; beatum.
 Expendas: sed qui tam crebra beataq; seruet:
 Angulus, haud alius Germanis extat in oris.
 Scilicet ut Cycladas uentosus circuit Aegon,
 Distantes inter sese discrimine paruo:
 Sic & turrigeras amplectitur angulus urbes
 Exiguus multas, inter quas emicat una
 Metropolis, sicut soli coniunctus anhelio
 Phosphoros, obscuros inter rutilare uidetur
 Asters, Eridanus Italos ut deprimit amnes,
 Ut Carolus proceres post se uidet ire minores
 Innumeros, cui Belga ferox, Hispanus & acer,

Cui
 Aspi
 Tol
 No
 Co
 Me
 Ex
 De
 Sic
 Pe
 Ve
 Vr
 Su
 Co
 Illa
 Pro
 Tar
 Pot
 in
 Qu
 Est
 Lict
 Quo
 Non
 Iacte
 Quar

Cui Siculus seruit, nec non Campana iuuentus,
 Aspice quàm celsos ad sidera fulgida muros
 Tollat, & aereas niueo de marmore tures,
 Non Babylonis eas quas uafra Semiramis arces
 Coctilibus muris lentoq; bitumine cinxit,
 Metropolim hanc sperasse putem: sic ædibus altis
 Exornata cluit, sic est redimita deorum
 Delubris, cælum sic est sortita beatum,
 Sic Rheno alluitur, sic Oceanitide lympa
 Perfruitur, sic & circumdatur hubere campo.
 Verum ut sint alijs forte hæc communia paucis
 Urbibus, asteribus quorum pomœria faustis
 Sunt signata, quibus candentia licia nectunt
 Concordes stabili fatorum numine Parcæ.
 Illa quidem inficias nemo certe iuerit esse
 Propria Traiecto, quòd quæ collegia tanta,
 Tantis diuitijs & cultis moribus aucta,
 Post Romam urbs habeat, temere haud reperitur
 in orbe.

Quare Traiectum Romam uocitare minorem
 Est solenne uiris, qui septem collibus urbis
 Licetis, Traiectum commigrauere decorum,
 Quodq; magis niueas matronas atq; uenustas
 Non sit quæ teneat, quanuis se Cypria tellus
 Iactet, alumnarum prægratæ munere formæ:
 Quanuis Hermione se tollat in æthera Cadmi,

Vrbs Amphionia testudine condita, quanuis
 Sparta suas cristas Ledeam tollat ob ouum.
 Sed quicumq; parat Traiecto aduoluerè honorem
 Laudibus, is dentem certat candore niuali
 Albuisse Indum fucco loliginis atro.
 Verum ut sub rapidi nihil est curuamine cæli,
 Parte quod ex omni perfectum uiuat agatq;
 Sic sunt neuorum quædam uestigia, corpus
 Tam bene compositum male q̄ decuisse uidentur:
 Tempore quæ partim, quæ partim principe tali
 Tollentur, rapidisq; notis uoluenda dabuntur.
 Salue Traiectum ter felix, terq; beatum
 Attalico censu, concinnis ædibus, atq;
 Sidereis formis, iuuenum quoq; robore duro,
 Ingenio facili, cæloq; situq; salubri.
 Salue, protentis & episcopon excipe palmis.
 Et corpus coniuge animæ capitiq; decoro,
 Et sine uesano procures conflagere Marte
 Externos. æquis uotis, æquoq; fauore,
 Ocia felicem sic te dulcissima pacis
 Seruabunt, celso sic uertice sidera ranges.

Quæ post Traiectum possit tenuisse secundas,
 Ambiguum est: nam tres urbes quas Issula radit,
 Ancipite inter se Mauorte, potissima quæ sit,
 Concertant. ætate tamen Dauentria Suollam.
 Littoreosq; premit Campos, & honore sedendi.

Hoc
 Percel
 Aedil
 Quo
 Astri
 Exu
 Gern
 Qua
 Vidi
 Con
 Com
 Sed si
 Arge
 Mun
 Pubic
 Vrbes
 Et fer
 Nedu
 Illinc
 Exula
 Sermo
 Verun
 Oppid
 Cælo,
 Quippe
 Frondo

Hoc tribus urbibus est commune, quæ emporijs sine
 Percelebres, quæ Traiecti sint æmulæ amœnis
 Aedibus & plateis, & pulchro gurgite Rheni:
 Quod sint pacificæ, quod sese fœdere ahenò
 Astricti adiutent, quod relligionis amore
 Exuperent cunctos, quod simplicitate fideiq;
 Germanos ueros agitent, quod deniq; tales
 Quæq; senatores habeat, fortissima quales
 Vidit Roma duces, cum regem Marte Molossum
 Contudit, & uictum latios dimittere fines
 Compulit, ac Adriam rursus transire sonorum.
 Sed sicut longe doctæ dicuntur Athenæ
 Argolicas urbes olim superasse Mineruæ
 Muneribus, sic Suolla præit Tritonidos arte
 Pubicolaq; schola, quas cunq; bicornis inundat
 Vrbes, aereas Rhenus dum deferit alpes,
 Et ferit Arctoam non uno gurgite Thetim,
 Nedum finitimas post se uidet ire minores.
 Illinc barbaries ultra graciale profundum
 Exulat expulsa, ac illic Graius Latiusq;
 Sermo uiget, nec non quo Verpus fatur Apella.
 Verum ut palladio se iactet munere Suolla,
 Oppidulum Rhenense pium sic præstat amœno
 Cælo, sicq; situ se tollit ad æthera blando.
 Quippe quod in celso constructum uertice collis
 Frondosi, Rhenum subter se cernit euntem.

Vorticibus tremulis, strepitantē murmure rauco,
 Hic si quando libet ceruos agitare fugaces,
 Fulmineum uel aprum cornu transfigere duro,
 Auribus excipies uocum discrimina mille,
 Auia quas arbusta cient, uolucresq; canore.
 Capripedes cernes Satyros, Dryadesq; fugaces,
 Dum cursu certant agili præuerrere Panes,
 Agrestes nymphas late nemus omne mouere.
 Oppidulum quanuis istud non sit populosum,
 Attamen exigui ciues, ut montibus altis
 Nutriti, sunt montani genus acre uirorum,
 Germanis nullis uiuunt uirtute secundi
 Bellica, & ingenij non cedunt dotibus ullis.
 Sic opibus quod deest, supplet uirtus geniusq;
 Supplet & æthereæ felix præsentia nymphæ
 Cuneræ, Oceano quam cincta Britannia misit.
 Quæ quantū Mariæ, quantum sit grata tonanti,
 Demonstrant toti miracula cognita mundo.
 Amersfordanam iam quis (rogo) laudibus urbē
 Extulerit dignis, opibus censuq; beatam
 Mygdonio, sed Martigena celsaq; iuuenta
 Præcipue claram: quis Viccam carmine digno
 Impositam Rheni ripis describere possiet?
 Ergo diœcesim, tam claris urbibus atq;
 Fortibus ornatam, munitam robore tanto,
 Porrectis ulnis princeps cape summe uicissim.